

Tisková zpráva

Tolerance k vybraným skupinám obyvatel – únor/březen 2023

- ⊗ Nejnižší tolerance je k lidem drogově závislým, za sousedy by je nechtělo mít devět desetin dotázaných. Dalšími odmítnutými jsou lidé závislí na alkoholu a lidé s kriminální minulostí – sousedství s nimi odmítá 69 %, resp. 64 % dotázaných.
- ⊗ Naopak ani chudí, ani bohatí nejsou nevíтанými sousedy – odmítají je jen zanedbatelná 2 % dotázaných, resp. 5 % dotázaných.
- ⊗ Sedmina dotázaných odmítá sousedství s lidmi jiné barvy pleti a s cizinci, žijícími v ČR.
- ⊗ Míra tolerance ke zkoumaným skupinám byla v dlouhodobé perspektivě – mezi roky 2003 až 2020 - víceméně stabilní. Letos ovšem došlo k významnému snížení odmítnutí sousedství u většiny sledovaných skupin (převážně o 10 a více procentních bodů).
- ⊗ Oproti prvnímu měření postupně pokleslo odmítání lidí s homosexuální orientací na zhruba polovinu, letos dokonce na čtvrtinu (ze 42 % na letošních 11 % dotázaných).
- ⊗ Odmítání cizinců, lidí s jinou barvou pleti, muslimů a také homosexuálů se podle očekávání liší podle dosaženého vzdělání, věku a životní úrovně. Nejmladší věková kohorta je výrazně tolerantnější k drogově závislým a alkoholikům.

Zpracoval:

Milan Tuček

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR

Tel.: 210 310 593

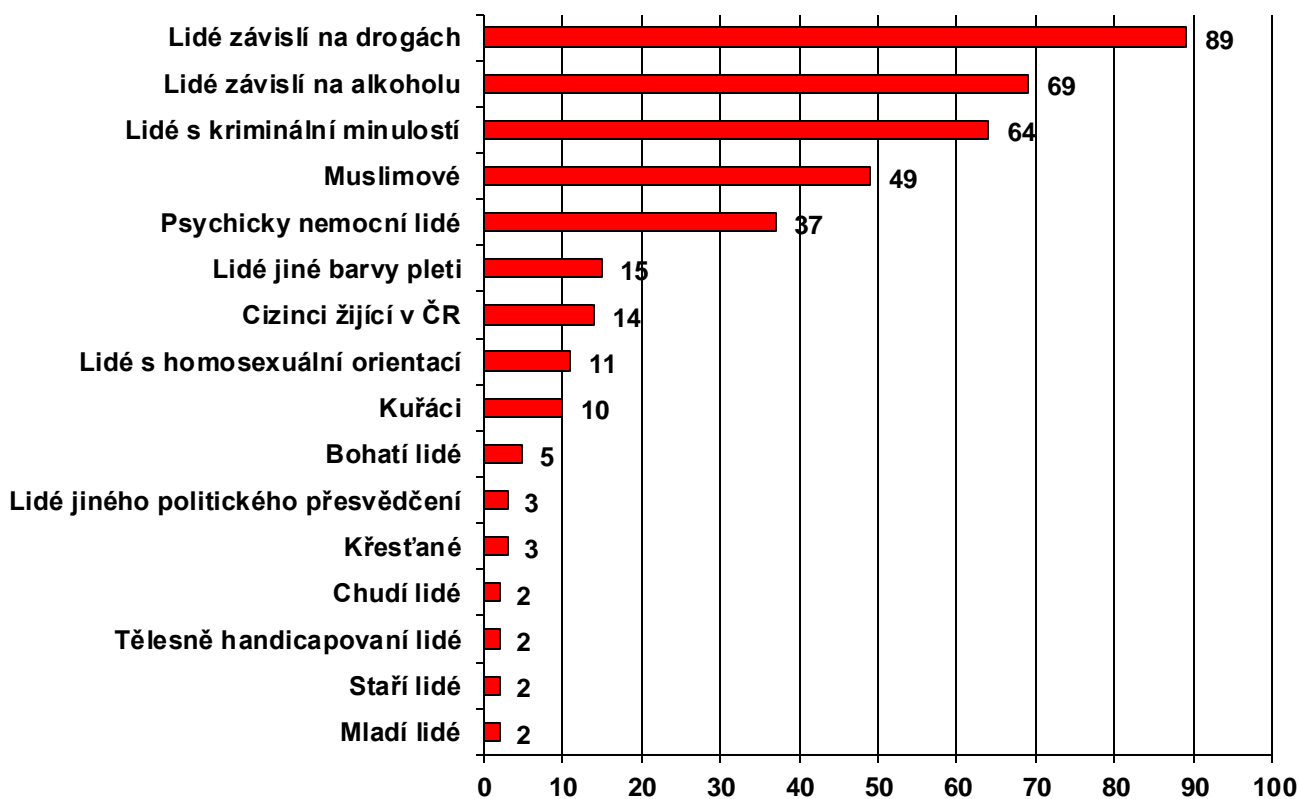
V rámci pravidelného výzkumu Naše společnost jsme v únoru a březnu 2023 zjišťovali postoje obyvatel České republiky k různým skupinám obyvatel. Míru sociální distance jsme zjišťovali otázkou, zda by zda by dotyčný nechtěl mít dané lidi za sousedy.¹

Tato otázka se kladla od roku 2003 každý rok, naposledy pak v roce 2020. Z důvodů covidové pandemie došlo k narušení této pravidelnosti. Oproti minulým šetřením byla skupina lidí s jiným náboženským přesvědčením (první dotazovaná skupina) nahrazena v roce 2020 křesťany a muslimy

Největší odpor mají občané k lidem závislým na drogách (89 %). S dvacetibodovým odstupem následují alkoholici (69 %). O dalších pět procentních bodů následují lidé s kriminální minulostí (64 %). Muslimy nechce mít za sousedy polovina dotázaných (49 %). Poslední větší odpor se vztahuje k psychicky nemocným lidem, které odmítá v sousedství 37 % dotázaných. Následují skupiny, kde se odmítnutí pohybuje mezi 10-15 procenty (lidé jiné barvy pleti, cizinci, homosexuálové, kuřáci). Zbylé skupiny obyvatel - bohatí, chudí, mladí staří, tělesně postižení, lidé jiného politického přesvědčení, křesťané - nejsou defacto vůbec vnímány jako nepřijatelní sousedé.

¹Znění otázky: „Následující otázka se bude týkat lidského soužití. V seznamu, který máte před sebou, jsou vypsány různé skupiny lidí. Můžete prosím v y brat v všechny ty, které by ste nechtěl mít za sousedy? a) lidé jiné barvy pleti, b) tělesně handicapovaní lidé, c) lidé závislí na drogách, d) chudí lidé, e) mladí lidé, f) lidé jiného politického přesvědčení, g) lidé s homosexuální orientací, h) staří lidé, i) lidé s kriminální minulostí, j) psychicky nemocní lidé, k) lidé závislí na alkoholu, l) bohatí lidé, m) kuřáci, n) cizinci žijící v ČR o) křesťany p) muslimy (do roku 2019 a) lidé jiného náboženského přesvědčení)

Graf 1. Koho byste nechtěl mít za sousedy? (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 30.1. – 20.3. 2023, 861 respondentů starších 15 let, osobní rozhovory.

Rozdíly ve společenském odstupu vůči různým skupinám jsou podmíněny věkem, vzděláním a životní úrovní. U skupin, které jsou velkou většinou odmítány, či které jsou odmítány zanedbatelným procentem dotázaných, jsou rozdíly podle sociodemografik na úrovni několika procent a dá se říci, že česká veřejnost je v jejich hodnocení názorově homogenní. Asi má smysl se zabývat pouze skupinami, kde je situace nejednoznačná (více než desetina odmítavých postojů). Zde jsme zjistili:

- Z hlediska věku jsou významné rozdíly u sousedů jiné barvy pleti (kohorta 60+ je odmítá z 24 %, mladí ve věku 15-19 v 8 %), u cizinců je ale shoda (16 %, resp. 17 % odpovědí). Nejmladší věková kategorie je tolerantnější k drogově závislým (80 % ku 90% mezi 60+) či k alkoholikům (65 % ku 73 %). Nejvýraznější rozdíl je ve vztahu k muslimům (odmítnutí mezi 60+ je 60 %, mezi mladými 30 %). K rozdílu podle věku je třeba doplnit, že věková kohorta 20 až 29 let se sice od starších kohort také odlišuje, ale zdaleka ne tak výrazně.

- Dosažené vzdělání diferencuje v názorech na sousedství u barvy pleti a cizinců (jako sousedy je odmítá 20 % dotázaných s vyučením, 4 % s vysokoškolským vzděláním). Významný rozdíl je podle očekávání i ve vztahu k muslimům (58 % oproti 43 %). Rozdíl je i v toleranci k homosexuálům: odmítá je 17 % dotázaných s vyučením a 2 % s vysokoškolským vzděláním.

- Dotázaní s nízkou životní úrovní nechtějí mít za sousedy lidi s jinou barvou pleti (30 % oproti 11 % lidí s vysokou životní úrovní), muslimy (57 % oproti 44 %) a homosexuály (21 % ku 9 %). Poměr se obrací u lidí s kriminální minulostí (58 % oproti 66 %).

Tabulka 1. Koho byste nechtěl mít za sousedy? – časové srovnání (v %)

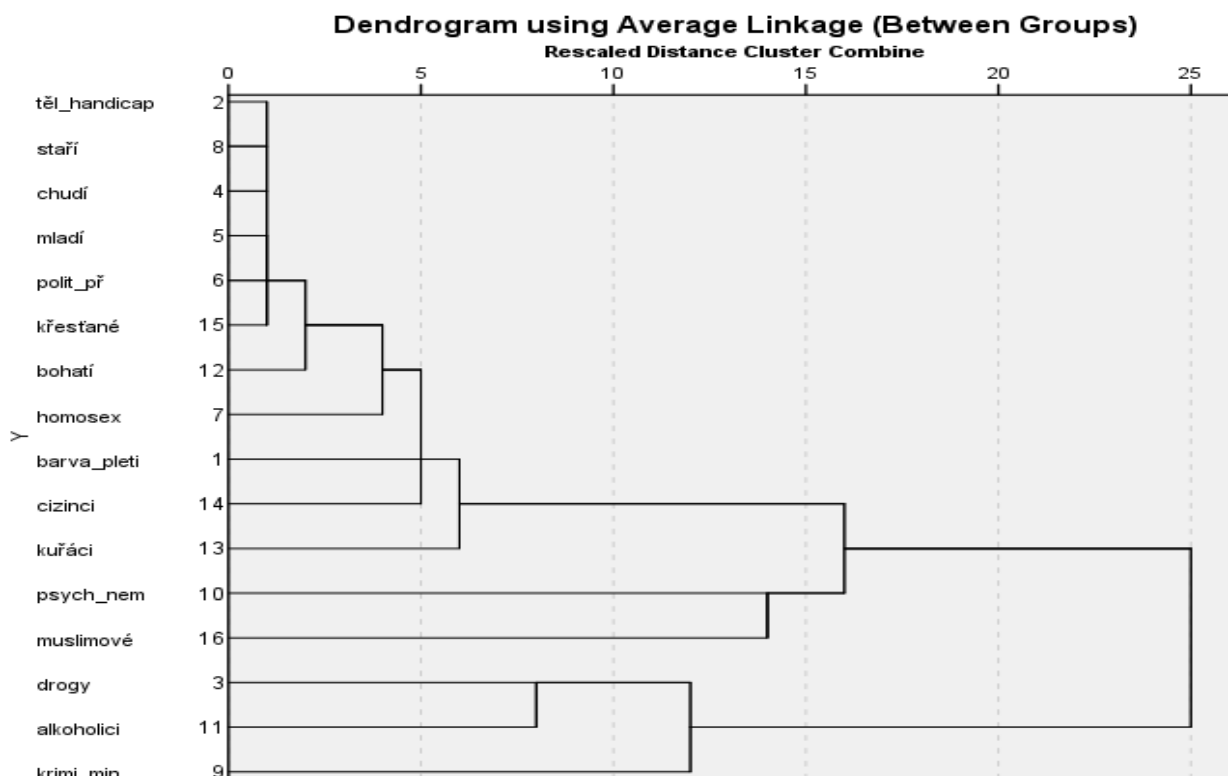
	III/03	III/05	III/07	III/09	III/11	III/12	III/14	II/15	III/16	III/17	III/18	III/19	III/20	II/23
Lidé závislí na drogách	85	87	87	85	89	86	89	91	88	89	87	86	86	89
Lidé závislí na alkoholu	-	-	81	78	79	78	78	78	74	77	73	75	69	69
Lidé s kriminální minulostí	78	77	77	79	80	74	81	76	74	74	72	73	71	64
Muslimové													66	49
Psychicky nemocní lidé	-	-	51	53	63	63	67	70	68	68	61	61	59	37
Lidé jiné barvy pleti	24	22	24	25	32	31	38	38	36	37	31	30	36	15
Cizinci žijící v ČR	31	21	-	22	25	23	25	31	33	32	29	28	24	14
Lidé s homosexuální orientací	42	34	29	27	26	23	25	23	21	23	19	22	24	11
Lidé jiného náboženského přesvědčení	8	7	6	6	11	9	11	20	23	19	18	18	-	-
Kuřáci	-	-	19	16	17	16	18	18	17	18	17	18	19	10
Bohatí lidé	16	16	10	12	13	12	13	10	10	11	10	9	9	5
Chudí lidé	7	8	6	6	9	8	10	6	7	7	7	7	7	2
Tělesně handicapovaní lidé	-	-	4	6	7	8	7	6	7	7	7	6	7	2
Lidé jiného politického přesvědčení	6	4	4	3	6	5	4	4	5	5	5	6	4	3
Křesťané													4	3
Staří lidé	6	3	3	4	5	7	6	5	4	5	4	5	4	2
Mladí lidé	8	9	4	3	5	5	6	5	4	5	4	4	4	2

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Časové srovnání přineslo zásadní poznatek. Za tři roky, které nás dělí od posledního výzkumu, došlo k významnému posunu téměř u většiny zkoumaných skupin. Procento lidí, kteří nechtějí mít za sousedy muslimy, psychicky nemocné či lidi jiné barvy pleti pokleslo zhruba o 20 procentních bodů (tj. o třetinu až polovinu). U cizinců, kuřáků a homosexuálů byl pokles řádově o 10 procentních bodů (u posledních dvou skupin vlastně na polovinu hodnoty z roku 2020). Statisticky významně pokleslo i odmítnutí sousedství u bohatých, chudých, tělesně handicapovaných a také u lidí s kriminální minulostí. Vzhledem k tomu, že se údaje dlouhodobě (od roku 2003) téměř neměnily (u některých skupin kolísaly, ale ne ve stejných letech) je potřeba hledat nějaké vysvětlení. Validitu dat potvrzuje to, že odmítnutí sousedství s drogově závislými i alkoholiky zůstalo na hodnotách z minulých šetření. Nabízí se vysvětlení, že zkušenost s Covidem, současná ekonomická situace, válka na Ukrajině a jiné okolnosti změnily společenské klima natolik, že téma sousedství s určitými skupinami obyvatel pozbylo na významu.

Na závěr analýzy této baterie položek jsme využili shlukovací metodu (cluster analysis), která odhaluje jejich podobnost. Výsledný graf potvrzuje zjištěné procentní rozdíly a logickou provázanost postojů k dotazovaným skupinám. Samostatný klastr tvoří skupiny spojené s patologickými jevy ve společnosti: drogově závislí, alkoholicí a lidé s kriminální minulostí. Ostatní skupiny postupně vytvořily druhý klastr s tím, že se nejdříve propojily zcela bezproblémové skupiny (tělesně handicapovaní, mladí....), následně pak skupiny prezentující jinakost (homosexuálové, cizinci, jiná barva pleti), a na konec kuřáci, psychicky nemocní a muslimové. V minulém šetření v roce 2020 byly dvě posledně jmenované skupiny součástí „patologického“ klastru.

Graf 2: Výsledek shlukovací analýzy baterie otázek na odmítnutí sousedství

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 30.1. – 20.3. 2023, 861 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Technické parametry výzkumu

Výzkum:	<i>Naše společnost, v23-02</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR</i>
Termín terénního šetření:	<i>31.1. - 20. 3. 2020</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Vážení dat:	<i>pohlaví, věk, vzdělání, kraj velikost místa bydliště, ekonomické postavení a užívání internetu, věk x vzdělání, pohlaví x kraj, věk x kraj, vzdělání x kraj a velikost místa bydliště x kraj</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr a vážení dat:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>861</i>
Počet tazatelů:	<i>73</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem – dotazování technikou CAPI</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>OV.19</i>
Kód tiskové zprávy:	<i>ov230427</i>
Zveřejněno dne:	<i>27. dubna 2023</i>
Zpracoval:	<i>Milan Tuček</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různě velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převědením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úroveň. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt v velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou v y užívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat v ývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání v veřejného mínění v České republice ojedinelý.
